

hagyja sorsára. Kértek a sivatagba, beesteledett, lezuhantak a homokra, sehol egy korty víz, egy falatnyi étel. Alig hajnalodott, tovább hajtották őket a sivatag közepe felé. Mazachian Jakab és öccse egymás mellett vánszorogtak, elhatározták, hogy elmaradnak, és megkísérlik elérni valamelyik nagyobb török várost, ahol elbújhatnak. A sors másképpen döntött. A nagy zűrzavarban Jakab elvesztette maga mellől öccsét, és sohase találta meg többé. Tovább vonszolta fáradt testét és sikerült elszakadnia a halálraitéltek tömegétől. Eljutott egy kikötőbe, ahol felvették egy Európába induló hajóra. Párizs, Prága után jutott Erdélybe, ahol családot alapított. A sivatagba hurcolt örmények utolsó emberig elpusztultak, pár nap elteltével megszűnt az utolsó jaj, csend borult a tájra. A sakálok voltak ezeknek a szerencsétleneknek az eltemetői. Különös, milyen közömbösen fogadta azt az örmény-írtást a világ közvéleménye. Legfeljebb egy-egy szűkszavú sajtóközleményben adtak hírt a borzalmakról, és tudtommal **Franz Werfel** volt az egyetlen, aki Musa Dagh negyven napja című regényében örök emléket állított a halál birodalmában elpusztult népnek. De ez a könyv is csak 1933-ban jelent meg.

*A részletet közre adta B. Kovács Júlia Kincses Kolozsvárról.
(Antal Dániel munkásságára egy későbbi számunkban visszatérünk. Szerk.)*

* * *

Keresztény Szó

A Kolozsváron megjelenő katolikus kulturális havilap 2005 februári számát akár örmény számnak is mondhatnánk. A 32 oldalas, színes borítóval ellátott lap 6 cikke és számtalan fotó illusztrációja foglalkozik az örménységgel, az erdélyi örmény katolikusokkal, az örmény liturgiával. Külön büszkeség számunkra, hogy több anyagot az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetekből vettek át, mint például *Puskás Attila* örmény katolikus vikárius 2004. február 19-én a Fővárosi Örmény Klubban elhangzott előadását: *Az örmény egyház szerkezeti felépítésének teológiai és történeti kérdései* címmel, „Kevesen, hányatottan” főcímmel. A cikkeket *Szabó László* fotóművésznünk képei díszítik, az *Emléknaptár a genocídium 90. évfordulójára* kiadványunkból. Külön öröm az erdélyi örmény származású *Bodó Márta* szerkesztő tollából a lap hátsó borítóján olvasható kedvcsináló. Íme: (részlet a cikkből)

Kedves Olvasó!

Az erdélyi kultúrára, az erdélyi ember lelki-szellemi beállítottságára, világlátására jótékony hatást gyakorolt az a sokszínűség, amelyet környezetében a történelem fordulatainak köszönhetően megélt. Az erdélyi sajátosságok kutatói, a transzilvanizmus elkötelezettjei még a táj változatosságát is ide sorolják. Mindenképpen ide tartozó elem az a sajátosság, hogy Erdély földjén többféle nemzet fordult meg, kapott szállást és munkalehetőséget, telepedett le s vált a szellemiséget meghatározó tényezővé. Ezek közül most csak az örményekre utalok, akik híres püspökük, a Világosítónak nevezett Szent Gergely térítése nyomán elsőként lettek egészében keresztény néppé, s akiket hányattatott sorsuk hozott el előbb Moldváig, majd onnan Erdélybe vezérelt. Itt annyira otthonra találtak, hogy adottságaikkal és tehetségükkel egyrészt építették az itteni kultúrát, másrészt annyira beépültek a többségi magyarságba, hogy maradékaik ma legfeljebb magyar-örményeknek nevezik magukat, s sajátosságként csupán különleges liturgiájuk különbözteti meg őket az itteni katolikusoktól.

E lapszámunk több anyaga foglalkozik az örménységgel, elsősorban a katolikus egyházon belüli (jogi) helyzetükkel, liturgikus sajátosságaikkal. A közlés célja, hogy ismerjük meg a környezetünket, hogy lásunk, ne csak nézzünk, hogy tudjuk, kik azok, akikkel itt együtt élünk, kik és milyenek vagyunk. S hogy gazdagodjunk ezekkel az ismeretekkel...

Bodó Márta

* * *

Zsigmond Benedek

Alapismeretek az örmény liturgiáról

A szerző végzős egyetemi hallgató Budapesten. Latin és francia nyelvet, indológiát, elméleti nyelvészetet, filozófiát, középkori latin filológiát, koreanisztikát, buddhológiát tanult. 1997 és 1999 között Schütz Ödön, a nagyhírű armenológus tanítványa volt. Schütz halála után hagyatékát gondozta és katalogizálta. 1999 óta kutatja az örmény liturgiát és egyházzénét. Az örmény mise többféle kiadásán dolgozik. Az itt